

epidemie gewoed, met duizenden slachtoffers. Het vreemde is dat vaak slechts één van de aanwezige soorten amfibieën door de infectie wordt getroffen. Ook leidt het uitbreken van de ziekte meestal niet tot het lokaal uitsterven van een soort. De bacterie die de ziekte veroorzaakt (*Aeromonas hydrophila*) komt van nature in veel wateren voor. Onder welke omstandigheden dat hij opeens pathogene verschijnselen gaat veroorzaken is bij mijn weten nog niet bekend. Maar verondersteld wordt dat het pas toeslaat nadat de dieren om een andere reden reeds verzwakt zijn. In dit geval zou dat de iridovirusinfectie kunnen zijn.

Ik heb op deze locatie slechts één dier gevonden met deze symptomen. De oevers van het water waren echter door dichte begroeiing zeer onoverzichtelijk. Wel klonk er nog een behoorlijk

groot koor van bruine kikkers uit de rietkraag. Het voortplantingssucces bleek weinig of niet te hebben geleden onder de ziekte: in juni zag ik honderden pas gemetamorfoseerde bruine kikkers en gewone padden op de oevers van het water.

Waarschijnlijk is het in mijn plot dus met een sisser afgelopen. Maar daarover hoop ik volgend jaar wat meer zekerheid te krijgen. Ik zal het in ieder geval goed in de gaten blijven houden.

Over het voorkomen van Red Leg in Nederland is nog zeer weinig bekend. Wellicht dat er meer waarnemers zijn met onverklaarbare sterfte of misschien dat er mensen zijn die Red Leg disease of andere ziekteverschijnselen hebben aangetroffen. Daar zou ik dan graag wat meer van willen weten. (AG)

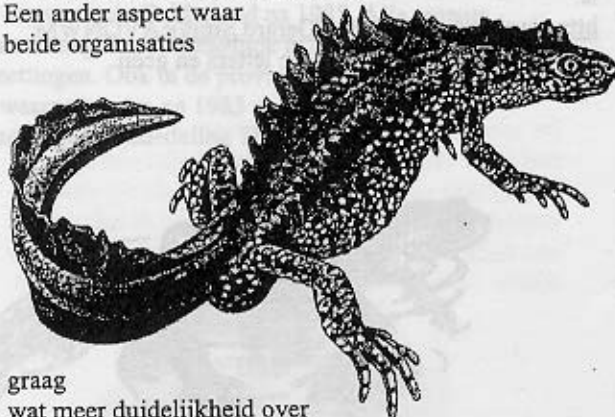
MONITORINGSPROJECT POELN EN VENNEN IN DRENTH

Sibert Hoeksma

Werkgroep Amfibieën en Reptielen Drenthe

In 1996 is de Werkgroep Amfibieën en Reptielen Drenthe in samenwerking met Landschapsbeheer Drenthe gestart met een project om de ontwikkeling van poelen en vennen te monitoren. De laatste 10 á 15 jaar is de aandacht voor het behoud en onderhoud van deze poelen sterk toegenomen. Zo heeft Landschapsbeheer Drenthe in deze periode meer dan 1200 (!) poelen aangelegd en opgeknapt. Steeds vaker werd de vraag gesteld wat voor effect het opknappen en aanleggen van deze natte elementen heeft op amfibieën en andere dieren en planten die van deze kleine stilstaande wateren afhankelijk zijn. Met name de kamsalamander is hierbij van belang i.v.m. een aantal speciaal voor deze soort uitgevoerde projecten.

Een ander aspect waar beide organisaties

graag wat meer duidelijkheid over willen hebben is welke beheersmaatregelen een positief effect hebben op het leven in deze wateren. Dit met de bedoeling om op dit moment gehanteerde beheersmaatregelen eens goed onder de loep te nemen. Verder willen we meer te weten

komen over de invloed van externe factoren zoals verdroging en verzuring.

Deze vragen waren de aanleiding om het monitoringsproject breder op te pakken en niet alleen te richten op de aanwezigheid/kolonisatie van amfibieën in poelen en vennen. In 1996 zijn er in samenwerking met Natuurmonumenten, 28 poelen en 11 vennen voor het eerst drie maal onderzocht. Het grootste aantal vennen wordt alleen onderzocht op de aanwezigheid van amfibieën en reptielen.

Naast het onderzoek naar de ontwikkeling van de amfibieënpopulaties, wordt er ook gekeken naar de ontwikkeling in waterhuishouding, zuurgraad, temperatuur, verlanding, kroospercentage, vegetatie, libellen, e.d. Al deze aspecten worden bij elk bezoek genoteerd. Met deze gegevens willen we onder andere relaties kunnen leggen met de aanwezigheid van bepaalde soorten amfibieën. Verder worden gegevens gebruikt om te komen tot een goede omschrijving van het meest geschikte beheer voor een zo groot mogelijke variatie en een optimaal leefgebied voor amfibieën.

De waterelementen zijn onderverdeeld in typen. Deze typen worden bepaald door de wijze van watertoevoer, voedingshuishouding, zuurgraad en de bodemopbouw. Verder zijn de waterelementen zo gekozen dat er van elk type meerdere in het monitoringprogramma zijn opgenomen.

De eerste conclusies

Na drie (bijna vier) jaar van monitoring zijn er nog geen duidelijke conclusies te trekken. Toch zijn er een aantal lijnen in de verzamelde gegevens te herkennen. Een groot deel van deze mogelijke conclusies bevestigen aspecten die in de literatuur al aangegeven zijn. Andere wijken daar (schijnbaar) van af. Na vijf jaar zal er een tussentijdse rapportage met de eerste conclusies verschijnen. Het is de bedoeling dit project ca. tien jaar vol te houden om met name het aspect van het onderhoud

goed te kunnen uitwerken, b.v. de frequentie van het opschonen en het verschil hierin per type pool.

Verdeling amfibieën over onderzochte wateren

In de 28 gevolgde poelen en 11 vennen worden in totaal acht soorten amfibieën waargenomen, waaronder de bedreigde kamsalamander en heikikker en een uitgezette populatie van de ernstig bedreigde boomkikker. De verdeling van de soorten over de poelen in 1997 en 1998 wordt in het onderstaande overzicht aangegeven.

Soort	% v.d. poelen	% v.d. vennen	trend
Alpenwatersalamander	10	0	stabiel
Kamsalamander	25	15	licht stijgend
Kl. watersalamander	45	70	licht stijgend
Gewone pad	25	25	licht dalend
Boomkikker	5	0	stabiel
Heikikker	20	80	stijgend
Bruine kikker	70	70	stijgend
Groene kikker (onb.)	45	90	stijgend

Het is van belang om het monitoren van de huidige poelen en vennen tien jaar lang vol te houden. Het is dan ook niet de bedoeling de komende jaren het aantal te monitoren wateren nog verder uit te breiden. Instanties die met het project mee willen doen worden door de WARD en Landschapsbeheer

Drenthe aangeraden met het landelijke monitoringproject mee te doen.

De in Drenthe verzamelde monitoringgegevens worden eveneens meegenomen in het landelijk Meetnet Amfibieën.

MEDEDELINGEN

Verzoek om formulieren 1999

De uiterste inleverdatum voor de telformulieren van dit jaar was 31 augustus 1999. Wij hebben nog niet alle formulieren binnen. Mocht je door vakantie of andere reden nog geen tijd hebben gehad de formulieren op te sturen, dan vragen wij je dit alsnog zo snel mogelijk te doen.

Nederlandse emaillijst

RAVON Werkgroep Monitoring heeft een emaillijst opgericht bij eGroups.com. De bedoeling van de lijst is het contact tussen liefhebbers van inheemse

amfibieën en reptielen te bevorderen. Via de eGroep kun je vragen stellen over veldwerk, bijzondere waarnemingen of wat je maar kwijt wil over de Nederlandse amfibieën en reptielen. Emaillijsten zijn een alternatief voor nieuwsgroepen. Alle deelnemers op de lijst ontvangen automatisch elk bericht dat naar de lijst worden gestuurd en kunnen hierop reageren. De Nederlandse lijst is open voor iedereen. Wil je je bij de lijst aanmelden ga dan naar <http://www.egroups.com/group/ravonwm/info.html>.

Website Werkgroep Monitoring

De website van de Werkgroep Monitoring is onlangs weer bijgewerkt. Je vindt er alle Nieuwsbrieven van Meetnet Reptielen en Meetnet Amfibieën. Inmiddels melden zich ook steeds vaker nieuwe waarnemers aan via de website. Het adres van onze eigen website is:

<http://web.inter.nl.net/hcc/Gerard.Smit/RAVONWM> (let op de hoofdletters, kleine letters en geen spaties maar punten).

